

**YANGI O‘ZBEKISTONDA GOSPITAL PEDAGOGIKANING
HUQUQIY ASOSLARI**

LEGAL FOUNDATIONS OF HOSPITAL PEDAGOGY
IN THE NEW UZBEKISTAN
ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГОСПИТАЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ
В НОВОМ УЗБЕКИСТАНА

Norimonova Gulmira Ulug‘bek qizi
Andijon davlat pedagogika instituti
Milliy g‘oya, ma‘naviyat asoslari va
huquq ta‘limi yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston sharoitida gospital pedagogika tushunchasi, uning dolzarbligi va amaliyotga joriy etilish zaruriyat ekanligi yoritilib beriladi. Gospital pedagogika-bu sog‘lig‘i tufayli uzoq muddat davolanish muassasalarida qolishga majbur bo‘lgan bolalarning ta‘lim olish huquqini ta‘minlashga xizmat qiluvchi muhim tizimdir. Maqolada ushbu pedagogik yondashuvning xalqaro tajribalari bilan bir qatorda, O‘zbekistonda uni rivojlantirishga qaratilgan huquqiy-me‘yoriy asoslar, xususan, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, “Ta‘lim to‘g‘risida”gi qonun, “Nogironligi bo‘lgan shaxslar huquqlari to‘g‘risida”gi qonun hamda Prezident farmon va qarorlari haqida so‘z yuritiladi.

Abstract: This article discusses the New Uzbekistan Hospital Pedagogy Review, its effectiveness and the need for its implementation in practice. Hospital pedagogy is an important system for ensuring the right to education of children who are forced to remain in free access for a long time due to their health. The article, along with international experience in this pedagogical field, discusses the legal and regulatory framework aimed at its development in Uzbekistan, the Constitution of the Republic of Uzbekistan, the Law "On Education", the Law "On the Rights of Persons with Disabilities", as well as decrees and resolutions of the President.

Аннотация: В статье обсуждается Новое исследование больничной педагогики Узбекистана, его эффективность и необходимость его внедрения на практике. Больничная педагогика является важной системой предоставления услуг по обеспечению права на образование детей, которые по состоянию здоровья вынуждены длительное время находиться в учреждениях. В статье рассматривается, наряду с международным опытом в данной педагогической сфере, нормативно-правовая база, направленная на ее развитие в Узбекистане, Конституция Республики Узбекистан, Закон «Об образовании», Закон «О правах

лиц с ограниченными возможностями», а также указы и постановления Президента.

Kalit soʻzlar: Gostipal, Yani Oʻzbekiston, taʼlim huquqi, sogʻliqni saqlash, ijtimoiy himoya, Inklyuziv taʼlim, taʼlim, huquq, pedagogik yondashuv.

Keywords: Gostypal, New Uzbekistan, education, health, social protection, inclusive education, education, law, pedagogical approach.

Ключевые слова: Гостипал, то есть Узбекистан, образование, здравоохранение, социальная защита, инклюзивное образование, образование, право, педагогический подход.

Kirish: Mamlakatimizda soʻnggi yillarda taʼlim tizimining barcha sohalarida keng koʻlamli islohotlar amalga oshirilib kelinmoqda. Ayniqsa, Yangi Oʻzbekiston gʻoyasi asosida shakllanayotgani, ijtimoiy-siyosiy muhitda inson manfaatlarini, uning huquqlari va erkinliklarini taʼminlash davlat siyosatining ustuvor vazifalidan biriga aylanib ulgurgan. Shu sababdan, sogʻligʻi sababli uzoq muddatli yoki doimiy davolanishga muhtoj boʻlgan bolalar taʼlimi ham eʼtibordan chetda qolgani yoʻq, albatta. Bu esa, Gospital pedagogika yaʼni sogʻliqni saqlash muassasalarida yoki uy sharoitida taʼlim olishga majbur boʻlgan bolalar bilan ishlash tizimidagi ahamiyatini yanada oshirmoqda. Gospital pedagogika bugungi kunda nafaqat pedagogik, balki huquqiy, psixologik va ijtimoiy yondashuvlarni oʻz ichiga olgan kompleks soha sifatida qaralmoqda. Davlatimiz tomonidan bu yoʻnalishga alohida eʼtibor qaratilib, qonuniy asoslar shakllantirib kelinmoqda. Jumladan, Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, “Taʼlim toʻgʻrisidagi”gi Qonun, “Nogironligi boʻlgan shaxslar huquqlari toʻgʻrisida”gi Qonun va BMTning Bola huquqlari toʻgʻrisidagi Konvensiyasi va boshqa shu kabi xalqaro hujjatlar asosida gospital pedagogikasining huquqiy bazasi mustahkamlanmoqda.

Yangi Oʻzbekistonda bu tizimni rivojlantirish, huquqiy jihatdan asoslash orqali taʼlimning inklyuzivligi taʼminlanmoqda. Har bir bolaning, hattoki sogʻligʻi yomon boʻlganlarining ham, toʻlaqonli taʼlim olish huquqiga ega ekanligi taʼlim siyosatining bosh mezoni sifatida qaralmoqda. Shu sababdan, gospital pedagogikaning huquqiy asoslarini chuqur oʻrganish va uni amaliyotga tatbiq etish orqali uni yanada takomillashtirish dolzarb vazifa boʻlib kelmoqda.

Asosiy qism: Gospital pedagogika- bu sogʻliqni saqlash muassasalarida, yaʼni shifoxalarda davolanayotgan bolalarga taʼlim va tarbiya berishga qaratilgan maxsus pedagogik faoliyat. Bu yoʻnalish Oʻzbekistonda yangi boʻlsada, rivojlangan davlatlarda uzoq yillardan beri qoʻllanib kelinmoqda. Bu kabi davlatlarga: Germaniya, Fransiya, Italiya va Yaponiya kabilar misol boʻla oladi. Gospital pedagogika bolalarning sogʻligʻi bilan bogʻliq muammolar tufayli taʼlimdan uzilib qolmasligi, ularning maʼnaviy-ruhiy holatini qoʻllab-quvvatlash va ijtimoiylashuv jarayonini

uzluksiz davom ettirishga xizmat qiladi. Prezident Shavksat Mirziyoyev rahbarligida amalga oshirilsayotgan islohotlar jarayonida ijtimoiy adolat, inklyuzivlik, inson qadri, ta’limning uzluksizligikabi tamoyillar markaziy o’ringa cgitib ulgurgan. 2022-yildan boshlab sog’liqni saqlash va ta’lim tizimi o’rtasidagi integratsiya kuchaytirilib, tibbiyot muassasalarda bolalarga ta’lim berish tajribalari yo’lga qo’yila bishladi. Bu kabilar gospital pedagogika bo’yicha huquqiy asoslarni ishlab chiqarishni keltirib chiqardi.

Yangi O’zbekistonda gospital pedagogika rivojlanishining huquqiy asoslari quyidagi qonun va normativ hujjatlar bilan mustahkamlangan:

1. O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi- 41-moddasida har bir fuqaroga ta’lim olish huquqi kafolatlangan. Bu huquq bola kasalxonada bo’lsa ham, ta’limdan mahrum qilinmasligini anglatadi.

2. “Ta’lim to’g’risida”gi Qonun-ta’limning inklyuziv va uzluksiz bo’lishi, barcha qatlamlar uchun teng imkoniyat yaratilishini ta’minlaydi.

3. Bola huquqlari to’g’risidagi Konvensiya- O’zbekiston ushbu xalqaro hujjatni qabul qilgan. Konvensiyada bolalarning sog’lig’i, ta’lim olishi va ijtimoiy himoyasi eng muhim ustuvorliklari sifatida e’tirof qilingan.

4. Milliy taraqqiyot strategiyasi(2022-2026-yillar). Unda ta’lim tizimining inklyuzivligini oshirish, bolalarning individuallashtirilgan ehtiyojlariga moslashgan ta’lim xizmatlarini joriy etish belgilangan.

5. Sog’liqni saqlash va Xalq ta’limi vazirliklari o’rtasidagi hamkorlik memorandum-bu hujjat orqali kasalxonlarda pedagogik xizmat ko’rsatish huquqiy jihatdan tan olingan.

Hozirgi paytda, Toshkent shahridagi ba’zi yirik bolalar shifoxonalarida sinov tariqasida gospital sinflari ochilgan. Bu sinflarda maxsus tayyorgarlikdan o’tgan o’qituvchilar bolalarning salomatligi, emotsional holati va o’qish imkoniyatlarini inobatga olgan holda dars mashg’ulotlarini olib borishyapti. Shu bilan birga, kasal bolalar uchun psixologik-pedagogik yordam, ijtimoiy moslashuvga yordam beruvchi dasturlar ishlab chiqilmoqda. Bu kabi faoliyatlar tibbiyot muassasi va pedagogik kadrlar hamkorligida amalga oshirilmoqda.

Gospital pedagogikaning huquqiy asoslari shakllanayotgan bo’lsa ham, hali to’liq yo’lga qo’yilgan tizim emas. Quyidagi muammolar mavjud:

- 1.Malakali gospital pedagoglar yetishmasligi;
- 2.Tibbiyot muassasalarida pedagogik faoliyat yuritishga to’sqinlik qilayotgan buyrokratik to’siqlar;
3. Maxsus darsliklar va metodik qo’llanmalarning kamligi;
4. Moliya va infratuzilma bilan bog’liq masalalar. Bu kabi muammolarni hal qilish uchun: Gospital pedagogika bo’yicha o’quv kurslarini joriy etish ; Sog’liqni saqlash va ta’lim sohalarini integratsiyalashgan tizimga o’tkazish; Normativ hujjatlarni

takomillashtirish; Qonunchilikka alohida “Gospital pedagogika” bo’yicha qo‘shimcha va bandlarni kirirish lozim bo‘ladi.

Rossiya ta’lim akademiyasining Rivojlanish fiziologiyasi instituti ma’lumotlariga ko‘ra, maktab o‘quvchilarining 60 foizidan ortig‘i sog‘lig‘ida muammolarga duch kelgan. So‘nggi yillarda amalga sog‘lom bolalar soni 75foizdan 30foizgacha kamaydi. 1919-yildan boshlab, 15dan ortiq mamlakatlarni birlashtirgan “Gospital Pedagogika Assotsiyasi” tashkil qilingan. Nogiron shaxslarning huquqlarini yanada mustahkamlash va kofolatlash maqsadida BMT 1975-yilda “Nogiron shaxslar to‘g‘risida”gi Deklaratsiyani qabul qiladi.

Hozirda “Mehrli maktab” davlat ta’lim muassasida 81 nafar maktabgacha yoshdagi bolalar va 721nafar maktab yoshidagi o‘quvchilar mavjud. Bu yerda dars mashg‘ulotlari o‘zbek va rus tillarida, 12ta fandan olib boriladi.

Xulosa: Ushbu maqoladan xulosa shuki, Bugungi Yangi O‘zbekistonda gospital pedagogikaga katta e’tibor qaratilmoqda. Yurtimizda sog‘liqni saqlash va ta’lim tiziming integratsiyasi orqali sog‘lig‘i bilan bog‘liq muammolarga duch kelgan bolalarning ta’lim olish huquqini ta’minlashga oid huquqiy asoslar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Mening fikrimcha, Gospital pedagogikaning rivoji insonparvarlik tamoyillariga asoslangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining ajralmas bo‘lagi sifatida e’tirof qilinishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
2. <https://uz.wikipedia.org>
3. <https://uzedu.uz>
4. <https://uza.uz>
5. Inklyuziv ta’lim. Gospital pedagogika darslik. O‘quv-uslubiy qo‘llanma.-2024